چەخەڤ لەشانۆی پۆڵەندیدا..
نیهاد جامی

شانۆنامەکانی چەخەڤ لەسەر تەختەی شانۆکانی پۆڵەندا توانیویەتی کاریگەری لەسەر ئاستی بەرەو پێشچوونی ئەو شانۆیە دابنێت، بەهۆی تێگەیشتنی ئەو نووسەرە لەواقعی کۆمەڵایەتی، کە ژیانی کارەکتەرەکانی هەستکراوە نزیکیەک هەیە لەگەڵ ژیانی ئەو کۆمەڵگایەدا، بۆیە تائەمڕۆش چەخەڤ یەکێکە لەو نووسەرانەی بەردەوام شانۆنامەکانی لەسەر تەختەی شانۆکانی ئەم وڵاتە نمایش دەکرێت، بەڵام نمایشەکانی دەرهێنەر ئەلێکساندەر باردینی پێگەیەکی تایبەتی هەیە لەلای بینەرو شانۆکاران، کە هەوڵ دەدەین لەسەر دوو نمایشی ئەو دەرهێنەرە بووەستین، کە کارەکانی رۆحێکی چەخەڤیانەی بەخشیوە بەهۆی پابەند بوونی تەواوی بە شانۆنامەکانی نووسەرەوە، لەپاڵ ئەوەدا دەگەڕێینەوە بۆ هەوڵی دەرهێنەرێکیتر کە ئەویش ئاگنێشکا گلینیسکا کەلە دەرهێنانی شانۆنامەی "سێ خوشک" وەک باردینی پابەندی تەواوی تەکستەکە نابێت، دەیەوێت ڕیتمی نمایشەکە بەرەو شوێنێکیتر بەرێت.

ئەلێکساندەر باردینی لە ١٩١٣ لەشاری ئوچ لەدایک بووە، لەکۆتایی سیەکانی سەدەی بیستەم پەیمانگای شانۆی تەواو کردووە و نواندن و دەرهێنانی شانۆیی خوێندووە، دیارترین مامۆستاکانی لەو بوارەدا هەردوو شانۆکاری پێشەنگ و ناسراوی پۆڵەندی بوون ئەوانیش "لیۆن شیلەر و ئەلێکساندەر زێلڤەرۆویچ، بەهۆی جەنگی جیهانی دووەم و داگیرکردنی وڵاتەکەی لەلایان ئەڵمانیاوە نەیتوانیووە لەکارکردن بەردەوام بێت و هەمیشە لەڕاکردن و خۆشاردنەوەدا بووە، بەڵام لەسەرەتای پەنجاکان دەگەڕێتەوە پۆڵەنداو بەبەردەوامی لەشانۆ و تەلەفزیۆندا کاردەکات، بەتایبەت لەشارەکەی خۆیدا ئوچ، حەوت ساڵ لەشانۆی ستەفانا یاراچا کار دەکات، دواتر دەکرێت بە بەرێوەبەری هونەری ئەو شانۆیە، لەو کاتەوە تا ساڵی ١٩٩٥ کە مالئاوایی لەژیان کرد وەک ئەکتەر ودەرهێنەر کۆمەلێک کاری شانۆیی و ئۆپێرایی وتەلەفزیۆنی بەرهەم هێناوە، ئۆپیرای ئەلیکترای ڕیتشارد شتراوس لە ١٩٧١ پێگەی ئەویان وەک دەرهێنەرێکی گرنگ لەئوپیراو شانۆی پۆڵەندی خستەڕوو، لەکارە شانۆییەکانی "هنری چوارەم، خەونی نیوە شەوی هاوین، ئەتەللۆ، پالینا، تانگۆ، لالە ڤانیا، سێ خوشک"

کارکردنی ئەو لەناو دنیای جیاوازی چەندین نووسەری جیاواز بووە، وەک شکسپیر و چەخەڤ، بەڵام دیدی دەرهێنانی لەدنیای چەخەڤ هەندێ

تایبەتە، وەک ئەوەی دەرهێنەرێکی تایبەت بێت بە شانۆنامەکانی ئەو نووسەرە.

لەناوەڕاستی هەفتاکانی سەدەی بیستەم دەست دەکات بەدەرهێنانی شانۆنامەی "سێ خوشک" ئەوەی جێی سەرنجە ئەوە بەدی دەکەین کەوا دەیەوێت وێنەیەکی ڕوونی چێخۆڤ ببینینەوە، پارێزگاریکردن لەم وێنەیە لەڕێگەی پێکهاتە شانۆییەکان ونواندنەوە دەمانباتەوە ناو ئەو وێنە چێخۆڤیە، کە توانای ئەو وەک دەرهێنەرێک پەیوەستە بە چۆنیەتی بەخشینی ئەو دیدە وەک یەکەیەکی مۆسیقی ووشە، هەموو شتێک لەجۆری ڕیتمێک بەرەو هەڵکشان دەڕوات.

دابەشکردنی ئەکتەر لەسەر تەختەی شانۆ وێنەیەکی مۆسیقی دەبەخشێت، وەک ئەوەی کۆمەڵە نۆتەیەکی نووسراوی سەر کاغەز بن، هەر یەکەیان بەشداری لەتوانای دەنگی و بینینی ئەویتر بکات، لێرەدا ئەگەر نووسەر لەڕێی ووشەوە شانۆنامەکەی دەنووسێت، ئەوا دەرهێنەر ئەکتەر دەکاتە ئامرازی نووسینەوەی شانۆنامە، وەک ئەوەی ساتی نمایش سەرەتای لەدایکبوونی شانۆنامەکە بێت، نەک تەکستێک بێت ئەوان نمایشی بکەن، ئەوەش وابەستەی ئەو دیدە دەرهێنانیەی دەرهێنەرە، کەوا هارمۆنیەتێک درووست دەکات لەنێوان نمایشێکی ڕیالیستی و ناتۆرالیستی، ئەو هارمۆنیەتە شانۆ دەکات بەوێنەیەکی هونەری کە خودی ژیان بێت، کارەکتەری ڤێرشینین بەجۆرێک دەدوێت کە لەدەرەوەی چاوەڕوانی بینەرە، پەلەکردنێک هەیە وابەستەی پیشە سەربازیەکە و دۆخە دەروونیەکەیەتی لەناو خێزاندا.

ئەوەش بەتەنیا بە ئەو کارەکتەرە نیە، بەڵکو ڕەهەندی دەروونی جیاوازی بەشێوازی ڕەفتارو قسەکردنی کارەکتەرەکان بەخشیووە، بە ئەوەی وێنەیەکی فرە ڕەهەندی مرۆڤ جیاوازەکانی ناو کۆمەڵگا بن، لەپەردەی دووەمدا وێنە نەبینراوەکانی ناو شانۆنامەکە ڕوون دەکاتەوە، بەوەی چەندە کات تێپەڕیووەو ئەندرێ ونەتالیا ژیانی هاوسەریان پێکهێناوەو مناڵێکیشیان هەیە، بەڵام ژیانی ناو ماڵەکە هەر وەک خۆیەتی، بۆیە کورسیەکانی ئاهەنگەکەی پەردەی یەکەم لەشوێنی خۆی ماوەتەوە، ئەوەش پێمان دەڵێت میوانەکان وەک جاران سەردانی ماڵەکە دەکەن، کارەکتەرەکان وەک خۆیان درێژە بەژیانی ئاسایی و پەیوەندیەکانیان دەدەن.

باردینی بەبێ ئەوەی گۆڕانکاری لەتەکستی نووسەر بکات، چەندە وێنەیەکی چێخۆڤیانە بەنمایشەکە دەبەخشێت، بەتایبەت لەدیمەنی کۆتایی هەوڵ دەدات ئەو وێنە خەمناکە وەک تراژیدیایەکی ماڵ وپەیوەندیەکانی بگەیەنێتە لوتکە، کاتێک لەڕێی کولێگینی مێردی ماشا کە بە پەیوەندی ژنەکەی لەگەڵ ڤێرشینین دەزانێت، تەنانەت دیمەنی ماڵئاواییەکەیانیش دەبینێت، کاتێک ماشا ماچی دەکات، بەڵام

خۆشەویستی خۆی بە ژنەکەی دووپات دەکاتەوە.

ڕۆچوون بەناو دنیای چێخۆف وای لێدەکات، لەسەرەتای هەشتاکانی سەدەی بیستەم بگەڕێتەوە بۆ دنیای ئەو نووسەرە، دەست بکات بەدەرهێنانی شانۆنامەی "لاڵە ڤانیا" ئەو تێکستە دەبێتە یەکێک لە پڕۆژە دەرهێنانییە دیارەکانی باردینی، لەم نمایشەدا دەیەوێت لەڕێگەی مانەوەی ئەو ئاژاوەییەی وەک دەنگی نێو ئۆپیرایەک چۆن لە بەرزبوونەوەی ئامێرێکی مۆسیقی ئەوانیتر بەرەو نزمبوونەوەی دەنگ دەبات، تا سەر لەنوێ دەنگەکان ڕێک دەخاتەوە.

نیگەرانی سەرەتا لەگەڕانەوەی پرۆفیسۆر و ژنە نوێیەکەی دەگۆڕدرێت بۆ ململانێ لەسەر ڕازیکردنی ژنەکە، شەڕی ڤانیا و دکتۆر شەڕەکەی بێدەنگە تا ئەو کاتەی ڤانیا بە گوڵەوە دەگەڕێتەوە دەبینێت ژنەکەی پرۆفیسۆر لەباوەشی دکتورە، هەڵبەت لێرەدا ڕووبەڕووی ئەو پرسیارە دەبینەوە، دەرهێنەر ئاخۆ پابەندی تەواوی تێکستەکەی چێخۆف بووە؟ یاخود دەستکاری تێکستەکەی کردووە؟ ئەگەر دەستکاری کردووە ئەو دەستکاریانە چییە کە کردوویەتی؟ چارەسەری بۆ ئەو کارە چی بووە؟

دوای نمایشەکە لەوە تێدەگەین هەندێک شت لادەبردرێت، بەڵام ئەوەی لا بردراوە دەیالۆگ نیە، چونکە ئەوە بە هەمووممان ڕوونە ئەو نووسەرە بەشێوەیەک نووسیویەتی وەک ئەوەی ووشەیەک نیە لەخۆرا خرابێتە سەر کاغەز، بۆیە ئەوەی دەرهێنەر لای بردووە، لەدیمەنێکدا کە ڤانیا تابلۆکە دێنێتە ژوورەوەو خۆی پێوە خەریک دەکات، دوو جار ئەو دەرچوونە ڕوو دەدات، بەڵام دەرهێنەر دەیکات بە جارێک، واتە دەستکاری چڕبوونەوە زەمەنییەکەی کردووە، لەلایەکیتر دەیەوێت وێنەی ژنێکی فریودەر و وێرانکار بە ژنەکەی پرۆفیسۆر ببەخشێت، ڤانیای وێران کردووە، کە دەزانێت بۆی ڕووخاوە هەمیشە لەخۆی دوور دەخاتەوە، کەچی لەپاڵ ئەوە دەچێتە باوەشی دکتۆرو مەیلی بەلایەوە هەیە، دەکەونە ماچکردن و چوونە باوەشەوە، تا کە دەزانێت دکتۆریش بەتەواوی خۆی بۆی لەدەست دەدات، ئەویش وەک ڤانیا فەرامۆش دەکات.

ئەمە لە تێکستەکەی نووسەر بەڕوونی دەبینین بە سۆنیا دەووترێت ڕاستە کە کچێکی ناشیرینە بەڵام خاوەن دڵێکی باشە، کەچی لە نمایشەکەدا سۆنیا کە کچە ئەکتەر یۆئانا ژۆوکۆڤسکا ڕۆڵەکە دەبینێت، ئەکتەرێک لەو ڕۆژگارەدا لەسەرەتای تەمەنیدایە لەو پەڕی جوانیە، بەو هەموو جوانیەوە ئەوسا دکتۆر ڕەتی دەکاتەوە، ئەوە بڕیارێک دەبینێت کە ژنەکەی پرۆفیسۆر دەیەوێت بیخاتە بەردەم ئەو بریارەوە، چونکە دڵی بەلای ئەوە نەک بەلای سۆنیا، دەرهێنەر لەڕێگەی هەڵبژاردنی ئەکتەرێکی جوان ئەوە دەخاتە ڕوو کە گرفتی سۆنیا لەڕووخساری نیە، ئەوەتا ئەو ڕووخساری وەکو دەیەتی، بەڵام ئەو وەک

خا□□ ڤانیای ن□گب□تی□ک ب□ر□کی گرتوو□، ه□رگیز ب□ خ□ونی عاشقان□یان ناگ□ن، ب□ی□ ل□ک□تاییدا د□ب□ت ئ□و ئاژاو□ی□ □وو بدات، تاو□کو س□نیا و ڤانیا ه□ست ب□د□شکان□ گ□ور□ک□ی خ□یان بک□ن، بک□ون□ س□ر ئاراست□ □□ی ژیانی ئاسایی وخ□ریکی ئ□و ه□موو کاروبار□ی ما□□ ب□ن، ک□ ب□ه□ی ع□شقی ب□ ئ□نجام□و□ ف□رم□شیان کردبوو، ک□تایی نمایش□ک□ ل□پارچ□ م□سیقای□کی د□شکاوی کلاسیکی د□چ□ت، ک□ ج□ر□ تراژیدیای□ک □ووب□رووی مر□ڤی هاوچ□رخ بکات□و□، ک□ تراژیدیای ئ□و م□ر□ڤ□ ب□ه□ی ئ□فسان□و□ نی□، ب□□کو ب□ه□ی عاشقبوونی□تی، ب□ ئ□و□ی بگات ب□و پ□یو□ندی□، س□ر□نجام د□ی د□شک□ت و ت□د□گات، ژیان ب□ ئ□و خ□یا□□ و چوون□و□ ناو خ□ون□کانی□تی، د□نا ل□واقیعدا د□ب□ت ل□دنیای□کیتر بژین، ک□ ت□نیا ل□ر□ی ئازار□کان□و□ بزانن سات□ک ه□بوو ل□ب□رد□م خ□وندا بوون، ب□□ام گ□یشتن ب□ ت□رمی خ□ون□ک□یان.

ئ□م□ کات□ک ئ□و دوو کار□ی باردینی د□بینین، □ووب□رووی ئ□و پرسیار□ د□بین□و□: ئاخ□ ل□شان□ی پ□□□ندیدا د□رھ□ن□ر□کیتر ه□ی□ بتوان□ت ئ□و و□ن□ چ□خ□ڤی□ ل□شان□دا ب□و □یتم□ شیعریی و درامی□ نیشان بدات؟ ئ□و پرسیار□ ب□دوای بینینی نمایشی “س□ خوشک” ل□لایان د□رھ□ن□ر ئاگن□شکا گلینیسکا د□توانین و□□ام□ک□ی و□د□ست ب□ن□ن.

ئاگن□شکا گلینیسکا ل□دایکبووی ١٩٦٨ شاری ڤر□سواڤی پ□□□ندی□، د□رچووی قوتابخان□ی با□ای د□ول□ت□ ب□ شان□ ل□ ١٩٩٠، و□ک ئ□کت□رو د□رھ□ن□ر ل□شان□ی پ□□□ندیدا کار د□کات، ل□ ٢٠١٢- ٢٠١٥ ب□□□وب□ری ست□دی□ی شان□ی وارش□ بوو□، ک□شان□ی□کی بچووک بوو ب□ ت□م□نی منا□ و ه□رز□کاران، س□ر□تای د□رک□وتنی ل□شان□دا د□گ□□□ت□و□ ب□ سا□ی ١٩٩٠ ئ□و د□م□ی و□ک ئ□کت□ر ب□شداری کرد ل□شان□گ□ری “ئ□ستا من” ب□□□□ی ناتالی ستیپان□ڤنی ک□ کار□ک بوو ل□نووسینی چ□خ□ڤ، ل□د□رھ□نانی مای ک□م□ر□ڤسکی□، و□ک د□رھ□ن□ر□کی شان□یی چ□ندین کاری نمایش کردوو□، ه□رو□ها ل□کاتی ت□مارکردنی کار□کانی و□کو شان□ی ت□ل□ڤزی□نی دیسان ه□ر خ□ی د□رھ□ن□ری کار□ ت□ل□ڤزی□نی□کانیشی بوو□، ل□ژیانی شان□ییدا د□رھ□ن□ری ٦٠ کاری شان□یی□، ل□پا□ ئ□و□ خاو□نی چ□ندین خ□لات ومیدالیای شان□یی□.

شان□گ□ری “س□ خوشک” ی چ□خ□ڤ، ی□ک□ک□ ل□دیارترین نمایش□ شان□یی□کانی، ه□و□یداو□ د□ستکاری ه□ند□ک پ□یو□ندیی بکات، ئ□و□ش پ□یو□ست□ ب□ دیدی د□رھ□نانی و چ□نی□تی ئازادکردنی کار□کت□ر ل□□□ه□ند□ م□ژوویی□کانی ت□کست، تاو□کو نزیکیان بکات□و□ ل□د□خی ک□م□□گای پ□□□ندی، ه□و□ د□د□ین ت□واوی ئ□و دیدگایی□ی بخ□ین□ □وو.

ل□م نمایش□دا ه□ر ل□س□ر□تاو□ □ووب□رووی گریمان□ی ناو ت□کست نابین□و□، ب□□کو س□ خوشک□ک□ ل□دوو کورت□ دیم□نی شان□یی باس

ل□خ□ون و ژیانی □ابردووی خ□یان د□ک□ن، ب□دوای ئ□و□ د□گ□□□ین□و□ ناو س□ر□تای دیم□نی شان□نام□ک□، چ□ بوون□و□ی ز□م□نی ل□ناو دیم□ن□کان درووست کراون، ه□ند□ک د□یال□گی ناو دیم□ن□کان ن□ماون، ب□□ام ئ□و□شیان چ□ند□ زیانی ب□و دید□ چ□خ□قی□ی ناو نمایش□ک□ گ□یاندوو□، ه□ند□ش پ□یو□ست□ ب□ستراتیژی گوتاری نمایش ب□ه□ی ئ□و□ی ئ□تم□سف□ری نمایش□ک□ د□ی□و□ت قس□ ل□مر□قی هاوچ□رخ بکات، ن□ک مر□ق□ک ک□ نووس□ر ل□ ١٩٠١ شان□نام□ک□ی تیا نووسیو□، د□ره□ن□ر ل□ه□و□ی ئ□و□دای□ کات□ک ل□ ٢٠١٢ ئ□م شان□نام□ی□ نمایش د□کات، قس□ ل□و بین□ر□ بکات ک□ ئاماد□بووی نمایش□ک□ی□، د□یال□گ□کانی نووس□ر و□ک خ□ی ماون□ت□و□ جگ□ ل□ه□ند□ک دیم□ن ک□ چ□بوون□و□و لابردنی ووش□ و د□ست□واژ□ی لابردوو□، ب□□ام ل□□ووی جل و ب□رگ ودیک□ر و ئ□تم□سف□ر□و نزیکی کرد□ت□و□ ل□ژیانی ئ□م□□دا، ئ□و□ش وای کردوو□ ف□زا چ□خ□قی□ک□ واب□ست□ی ئ□مر□ بکات، ن□ک و□ک پاب□ندبوونی ب□ گریمان□ی ناو ت□کستی نووس□ر، ئ□گ□رچی کرد□ی بینین لادانی ن□خولقاندوو□ ل□دنیای نووس□ر□و□، س□ر□نجام ئ□و□ی د□یبینین شان□گ□ری س□ خوشک□ ب□ دید□کی نو□و□.

ل□□□ی پ□ک□نین و سرووت□کی شادی□و□ د□ی□و□ت خ□می س□ر □ووی کار□کت□ر□کان بگ□□□ت، ب□و□ی مر□ق□کان ه□میش□ ئوم□د□کیان ه□ب□ت ب□ ژیان، ه□□ب□ت ئ□و□ لای نووس□ریش بوونی ه□ی□، ب□□ام کار□کت□ر□کان ه□میش□ خ□مگینن گ□رچی ل□بن□ر□تدا خ□ونیان ه□ی□، ب□تایب□ت خوشک□کان ک□ خ□ون ب□ گ□□ان□و□ ب□ م□سک□ د□بینن، ب□ی□ ل□ه□ند□ک شو□ندا د□ره□ن□ر ب□ ئ□و□ی بنیاتی ئ□و شادی□ی کار□کت□ر بکات، د□ت ه□ند□ک ووش□ و□ک پ□یو□ندی □ووخسار ب□ کار□کت□ر□کان د□ب□خش□ت.

ئ□و□ش واد□کات بونیاد□کی نو□ ب□کار□کت□ر بب□خش□ت، ب□□ام بونیاد□کی چ□خ□قیان□ ن□ک لادان ل□ماناکانی نووس□ر، و□ک چ□ن گ□□ینی یاری کاغ□ز ب□ ک□م□□□ د□مامک□ک، ک□ م□ب□ستی ب□ئاگاه□نان□و□مان□ ل□و□ی ئ□و گ□□انکاریان□ دوورمان ناک□ن□و□ ل□نووس□ر، چونک□ ی□ک□ک ل□ ماسک□کان رووخساری چ□خ□ق□.

ساتی پیان□ژ□نینی ماشا ی گ□□یوو□ ب□س□مای□ک ک□ ماشا پ□ی ه□□د□ست□ت، س□ماک□ ل□جول□ی و□ن□ی ن□ور□س ب□رج□ست□ د□کر□ت، ئ□وانیتریش د□بن□ بین□ری س□ماک□، ئ□و□ش □□ک گ□□ان□و□ی□ ب□ دیم□نی نواندن□ک□ی ناو شان□نام□ی “با□ند□ی د□ریا” ی چ□خ□ق، ب□تایب□ت ک□ س□ماک□ش ه□ر گوزارشت ل□ن□ور□س د□کات، خ□مگینان□ش دیم□ن□ک□ ک□تایی د□ت.

ئ□و پ□شتر کاری د□ره□نانی ب□ شان□گ□ری “با□ند□ی د□ریا” کردوو□، ب□ی□ ئ□و دید□ی ب□ چ□خ□ق و نزیکبوون□و□ ل□ت□کست□کیتری پ□یو□ست□ ب□ ع□شقی ب□ ئ□و نووس□ر□، ک□ پ□شتریش کار□کی تری چ□خ□قی

پ□شک□شکردوو□ ب□ ناوی "هون□ری ب□ ناونیشان"
ئ□و س□مای□ ل□گ□□ ماسکی چ□خ□ق دوو بن□مای گرنگی ناو ئ□و نمایش□ن، د□رھ□ن□ر ل□و ر□گ□ی□و□ داک□کی ل□م□رک□ چ□خ□قی□ک□ی نمایش□ک□ی د□کات□و□، پار□زگاریکردن□ ل□□□حی نووس□ر ب□ ئ□و□ی و□ن□ک□ ب□ت□واوی ب□رج□ست□ بکات، و□ک چ□ن ل□ ئاگرک□وتن□و□ی ئ□پارتمان□ک□، □وناکی ئاگرو دوک□□□ک□ کاریگ□ری ب□ ما□□ی خوشک□کانیش ه□ی□، و□ن□ی□کی نائارامی ب□خان□واد□ک□ د□ب□خش□ت، ترسی خوشک□کان و هاوس□زبوون ل□گ□□ ئ□وانیتر ب□قو□ی ب□□ووی کار□کت□ر□کان د□رد□ک□و□ت، ئ□و□ی ل□ پ□ک□نینی خ□ی ناک□و□ت ئ□و□ ت□نیا ن□تالیا ئیقان□قای هاوس□ری ئ□ندر□ی□.
د□رھ□ن□ر د□یال□گ□ک لا د□بات، ب□ ئ□و□ی چ□مکی خیان□ت ل□ ن□تالیا پاکبکات□و□، ب□و□ی د□ست□ک□ی چاو□□□ی د□کات، ه□رو□ها ئ□و د□یال□گ□ی چ□خ□ق ک□ ماشا ئاراست□ی ڤ□رشینینی د□کات ب□و□ی د□□وات□ پ□□□نداو ل□و□ ژن□کان باو□شی ب□ د□ک□ن□و□و پ□ی د□□□ن گیان□ک□م، لابردنی ئ□و د□یال□گ□، پ□یو□ست□ ب□ ه□ستی پ□□□ندی بوونی د□رھ□ن□ر□و□، ک□ نای□و□ت و□ن□ی□ک بب□خش□ت ب□ ژنی پ□□□ندی ک□ ئ□ویتری د□ر□و□ی شوناسی ئ□و و□ک لاوازی س□یری بکات.
د□رھ□ن□ر ئاگن□شکا گلینیسکا نمایش□ک□ی ب□ خوشک□کان داب□ش کرد□ ت□ س□ر دوو ئاست، ئ□وان ل□س□ر□تاو□ خ□ون د□بینین، ب□ی□ ب□پ□ک□نین□و□ □وودا□کان د□ب□ن□ پ□ش□و□، ب□□ام ل□گ□□ س□مای کوژرانی ن□ور□سی ماشا، ئیدی پ□ک□نین د□گ□□در□ت ب□گریان وفرم□سک، خ□مباری□کی چ□خ□قیان□ □وودا□کان د□بات ب□ر□و لوتک□ی نائوم□دی، ک□ سوتانی ئ□پارتمان□ک□ی د□ت□ س□ر، ل□و□دا خوشک□کان ب□ت□واوی ئ□و دا□مانی ئوم□د□ی خ□یان د□بینن، ک□ تاک□تایی خ□مباری□ چ□خ□قی□ک□ د□ب□ن□ ئاستی با□ا، س□رباری ئ□و□ی د□رھ□ن□ر ل□□□□ی لابردنی ه□ند□ک د□ست□واژ□و د□یال□گ بونیادی کار□کت□ر د□بات□ ئاست□کی فراوانتر، د□ی□و□ت ب□رد□وام داک□کی ل□و م□رک□ی نووس□ر بکات، سایتی کولتوور ل□□اپ□رت□کدا ل□بار□ی د□رھ□ن□ر□و□ ئاماژ□ ب□ ب□دواداچوون□کی □□خن□یی د□کات، ک□ دوای نمایش□ک□ ب□□او ب□ت□و□، ی□ک□ک ل□□□خن□گر□کان ل□بار□ی ئ□و نمایش□ نووسیوی□تی "ب□هیچ ش□و□ی□ک زیانی ب□ د□ق□ک□ی چ□خ□ق ن□گ□یاندوو□، ت□نیا پ□شنیاری □وانین□کی کردوو□ ک□ زیند□گی□کی زیاتر بب□خش□ت ب□ خ□م□کانی مر□ڤ و ن□خ□شی□ □□ژان□یی□کانی"
ب□□ام س□ر□نجام □وب□رووی ئ□و پرسیار□ د□بین□و□، پرسیار□ک ک□ پ□شتر کردمان و پرسیمان: ئاخ□ ل□شان□ی پ□□□ندیدا د□رھ□ن□ر□کیتر ه□ی□ بتوان□ت ئ□و و□ن□ چ□خ□قی□ ل□شان□دا ب□و □یتم□ شیعریی□ و درامی□ نیشان بدات؟

بەدڵنیاییەوە ئەوە باردینیە کە کارەکتەری خوڵقێنراوی ووشە وەک مرۆڤ بەرجەستە دەکات، هەمان ئەو وێنە چەخەڤیە لەشانەی پەیوەندیدا دەتوانین لای ئەو بیبینین، سەرباری ئەوەی گلینیسکا لەڕێی ئەو شانەنامەیەوە دەیەوێت پارێزگاری لەتێکست بکات و مەرکەکەی وون نەکات، بەڵام دەرهێنانیەکانی باردینی بۆ چەخەق ئاستێکی بالای شانەنامەکانیەتی، کە ناتوانین وەک شانەیەکی زیندووی چەخەڤی لەوەوە سەیری نەکەین.

ئەمەریکا و چاکسازیی سوپا و پرسیارێک بۆ کورد!.. غازی حەسەن

هەندێک خاوەن فکر و ڕا لەنێو ئەمەریکا گفتوگۆ لەبارەی تواناکانی سوپای ئەمەریکا دەکەن و پێیان وایە بەهۆی هەڵوێست و ژمارەیەک هۆکارەوە لەجەنگی ئۆکرەین و هێرشی ئیسرائیل بۆ وەڵامدانەوەی حەماس، هێرشی بەردەوامی گروپەکانی سەر بە ئێران لە سوریا و عێراق دژی هێزەکانی ئەمەریکا ئەوە دەردەخەن، کە سوپای ئەمەریکا پێویستی بە پشکنین و پێداچوونەوە و چاکسازیی بەتایبەتی لە پێکهاتەی سەرەوە هەیە.
لەم ڕۆژانەدا سێ نووسەری ئەمەریکی (کیڤن ڕۆبەرتس و ڕایان ویلیامز و تێری شیلینگ) لە گۆڤاری (نیوز ویک)دا وتارێکیان لەمبارەوە بڵاوکردەتەوە و دەڵێن: "هەڵکشانی ئاستی گرژییەکان لەکاتێک دایە، کە پەنجەرەی سەرکردایەتی ئەمەریکا و سەقامگیری دەستەکانی لەجیهاندا و ناسەقامگیری ناوخۆیی لەنێوان هاوپەیمانە ئەوروپییەکانیدا، بەرەو داخستن بردووە، سەرباری سنووورداری بەشداریان لە شەڕەکاندا، ئەمانە وایانکردووە حەوشەی ماڵەکەی خۆشیان بکەوێتە مەترسییەوە. ژیریی بێت یاخود نا، ئێستا هەموو ڕکابەرێکی بەرچاوی ئەمەریکا حووکم دەدات، کە هەنووکە کاتێکی باشە بۆ تاقیکردنەوەی سەرکردایەتی ئەمەریکا. دەستدرێژی ڕوسیا لەدژی ئۆکرەین، هەڵوێستی چینییەکان بەرانبەر تایوان و هێرشەکانی ئێران بۆ سەر ئەمەریکییەکان ئاماژەن بۆ ئەوەی هێزی ڕێگریکردن لە سوپای

ئەمەریکا وەک جاران نییە، لەکاتێکدا ئیدارەی (بایدن) خەریکە کاتێکەی تەواو دەبێت و باقی جیهان دژی ئەمەریکایە، یان لێی دوور دەکەوێتەوە”.

ئایا ئەم پرسیار و زانیارییە جدییانە سوپا و پێگەی سیاسی ئەمەریکا و ستراتیژی ڕووبەڕووبوونەوەی قەیران و کێشە دیارەکان لای ئەمەریکا چۆن هەڵ دەسەنگێنێت؟. نووسەرکان دەڵێن: “سوپای ئەمڕۆی ئەمەریکا بە تەواوی ئیمتیازی کۆمەڵایەتییەکانی چەپ و پێشکەوتنخوازترین لایەنەکانی کۆمەڵگەی ئەمەریکای لەباوەش گرتووە” و لەهەمان کاتدا ئەم نووسەرانە بانگەشە ئاراستەی لایەنە پارێزگارەکان دەکەن و دەڵێن: دەبێت پارێزگارەکان سەرکردایەتی (دامەزراندنەوە)ی سوپای ئەمەریکا لەئەستۆ بگرن، بۆ ئەوەی ئەو ئەگەرە بەهەند هەڵگرن، کە ڕەنگە شەڕ لە ئاسێدا بێت.

من وەکو چاودێرێک واقیع و لەهەمان کاتدا گەمە سیاسییەکانی پێش دەنگدان و هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ٢٠٢٤ ئەمەریکا و ئەو ململانێیە توندەی لەنێوان دیموکراتەکان و کۆمارییەکاندا لەزۆر بواری جیاوازدا هەیە، لەناوەخۆ و لەنێو ڕاگەیاندنی ئەم وڵاتە بەهێزە دەبینم، کە هەندێک بیروبۆچوون چەندە باسی لاوازیی و مەترسیی لەبارەی پێگەی ئەمەریکا دەکەن. بۆیە دەپرسم ئایا بەڕاستی ئەم گوتارە پەیوەندی بەهێرشی ڕاستەوخۆی سەر دەسەڵاتی (بایدن)ەوە هەیە، یان بۆچوونەکە هەست بەمەترسییە جددییەکانی دەرەوە دژی ئەمەریکا دەکات و پێیان وایە لەبەر لاوازی دەسەڵات و ڕۆڵ و پێگەی سوپای ئەمەریکا و شێوازی سەرکردایەتی سوپا و وڵاتەکەش لاواز بووە و ئایا بەڕاستی ئەمە دروستە، کە گریمانەی ئەوەیان کردووە جەنگێکی گەورە بەڕێوەیە بۆیە دەبێت چاکسازیی لەسەرکردایەتی و پێکهاتەی سەرەوەی سوپاکە بکرێت؟ لەکاتێکدا خودی ئەم نووسەرانە و هەندێک لە بیانییەکانیش پێیان وایە دەستەکانی ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانی، یان بایان داوەتەوە، یان بیر لەهاوپەیمانی دیکە دەکەنەوە.

من پێم وایە ئەم گوتارە ڕەخنەگرە هەردوو ڕەهەند و بواری لەخۆگرتووە، هەم هێرشە بەسەر دەسەڵات و توانا و پێگەی (بایدن) و سیاسەتی دیموکراتەکان، هەمیش لەکردەوەدا پێیان وایە جیهان بەرەو جەنگێکی فراوانتر لەوەی ئێستا دەچێت و جەنگی ئۆکرەین و هێرشە وەڵامەکانی ئیسرائیل بۆ پەلامارەکانی حەماس و هێرشەکانی ئێران دژی سوپای ئەمەریکا نیشانەی دەرکەوتنی ئاسۆیەکی دیاری جەنگێکی نوێیە.

پرسی ئەمە وای لێهاتووە هەندێک بابەت و ڕووداو کاریگەرییان لەسەر پەیوەندییەکانی هەرێمی کوردستان و هەموو کوردەوە لەگەڵ دونیای دەرەوە هەبێت. ئایا پرسیارتان کردووە دەبێت هەڵوێست و لێکدانەوەی لایەنە کوردییەکان لەم بارەوە چی بێت؟. ئەوەی من بینم پارتی

دیموکراتی کوردستان چەند مانگێک پێش ئێستا لەکەبوونەوەی سەرکردایەتی خۆی جۆرێک لەڕەخنە و نیگەرانی بەرانبەر پاشەکشەی ئەمەریکا لە ناوچەکە و ئەو پچڕپچڕییەی کەوتەتە نێوان ئەمەریکا و هاوپەیمانەکانی نیشان دا، لەکاتێکدا (پارتی) وەکو حزبێکی سیاسی پتر نزیکە لە ڕۆژئاوا و ئەمەریکا. گوتاری پێشبینکردنی خۆی ئاشکرا کرد، کە بریتیی بوو لەنیشاندانی لاوازبوونی پێگەی سوپا و ستراتیژیەتی ئەمەریکا لەناوچەکە و بێ متمانەیی لەنێوان ئەم وڵاتە و هاوپەیمانەکانی. لەبارەی ئەم هەڵوەستە ئەو کات دووشتم خوێندەوە واقیعی ئەمەریکا و پاشەکشەی لە ڕۆژهەڵات و بایەخ نەدان بە دەست و هاوپەیمانەکانی خۆی وەکو پێویست. دووەم جۆرێک لەسەرنجڕاکێشانی لایەنە ڕکابەرەکانی ئەمەریکای وەکو ڕوسیا و چین و ئێرانی تێدا بوو. ئەمەش ژیریی و دوور بینییە.
ئەوانەی هیوایان بەهاوکاریی و پاڵپشتی ئەمەریکا هەیە، دوور نییە لەم بۆچوونە بێزاربن، یان نیگەرانی دواڕۆژی پەیوەندییەکانی خۆیان دەبن و ئەوانی دیکەش (یەکێتی) و (گروپە ئیسلامییەکان) و بە بۆچوونێکی ئاشکرا نەکراوی (چەپە سیاسیی و کۆمەڵایەتییەکان) پێیان وایە لەئاکامی لاوازبوون و پاشەکشەی ئەمەریکا دەتوانن پێگە و هێزی خۆیان لەتەک دوژمن و ناحەزەکانی ئەمەریکا باڵاتر بکەن، لەڕاستیدا هەردوو بۆچوون ڕەنگە ڕاست و واقیعی نەبن، چونکە:
نە ئەمەریکا هێندە لاواز دەبێت و ناوچەکە بەتەواوی بەجێ دەهێڵێت، وەکو چۆن بەریتانیای مەزن لەناوەڕاستی سەدەی بیستەم ڕۆژهەڵاتی بەفەرمی بەجێهێشت و دوای خۆی ئەم هەموو کێشە چارەسەر نەکراوەی وەکو ڤایرەس و نەخۆشی بڵاوکردەوە، تاکو ناوچەکە ببێتە مێگەلی گورگ خواردوو. نە وڵاتەکانی دیکەش خودانی پێگەیەکی هێندە بەهێزی جیهانین، بتوانن لاوازیی ئەمەریکا بقۆزنەوە و خۆیان بکەنە خاوەنی جیهانێکی گۆشەکردووی کراوەی دیموکراسی و خاوەن ئیرادە و بیروڕای جیاواز.
ئەمەریکا لە پەنجاکانەوە لەترسی باڵابوونی هێز و ئایدیۆلۆژیای کۆمۆنیستی چاوی لە کۆنترۆڵی عێراق بڕیوە، ئێستا ئەم چاوتێبڕینەی بۆتە ستراتیژێکی درێژخایەن و لەهەمان گاڤیشدا ئێران وەکو باڵادەستێکی خاوەن هێزێکی مەزهەبگەرا لەناوچەکە هەڵوسکەوت دەکات و ڕوسیایش وەکو هێز و سوپا و سیاسەت دەیەوێت وەکو پەنجاکان و حەفتاکانی سەدەی بیستەم ببوژێتەوە و چنیش وەکو هێزێکی ئابووری لەناوچەکەدا بەیار دەجووڵێتەوە، ئەمەش نیگەرانییەکانی ئەمەریکای زیاد کردووە. هەرچەندە ئەوان لەدۆزینەوەی جێگرەوەی (ڕژێمی بەعس) و تەسلیم کردنی دەسەڵات بەشێوەیەکی ڕەها بە شیعییە نەیانتوانی چارەسەرێکی دیموکراسی و مۆدێرن و سەردەمیانەی جیاواز تەنیا

ل□□□گ□ی ه□□ب□ژاردن ل□ن□اوچ□ک□ دروست بک□ن، پا□پشتی سیست□می فیدرا□یزمیان و□کو نموون□ی□کی نو□ ل□ □□ژه□□ات کرد، ب□□ام تون□لی ناک□کیی□ م□ژوویی و ن□ت□و□یی و ستراتییی□کان ب□ر□و تاریکی د□چ□ت. کورد ئ□زموونی سا□ی ١٩٧٥ و □□کک□وتنی ج□زائیری ه□ی□، کورد ئ□ستا ل□ (کوردستانی ع□راق و کوردستانی سوریا)شدا بوون□ت□ دوو ه□ز و پ□گ□ و ئ□مری واقیع و ئ□م□ریکاش هاوکاری ه□ردوو ب□ش□. ئ□وروپا و ئ□ران و □وسیا و چین و تورکیا و ه□ند□ک و□اتی ع□ر□بی ب□ش□وازی جیاواز پ□یو□ندیان ل□گ□□ ه□ر□می کوردستان و کورد دروستکردوو□. د□گ□□□م□و□ س□ر با□ب□تی س□ر□کیمان، ئ□م□ریکا د□توان□ت چاکسازی ل□ سوپا و ت□نیا ل□د□و□□تیش بکات. نووس□ر□ ئ□م□ریکیی□کان د□□□ن (ل□ب□شی س□ر□و□ ل□ سوپا چاکسازی بکر□ت) و پ□یان وای□ توند□□و□ □است□□و□کان د□ب□ت ئ□م ه□نگاو□ بن□ن، ب□واتای□کی دیک□ (ک□ماریی□کان) پ□ویست□ ئ□م چاکسازیی□ بک□ن. ل□ه□مان کاتدا □کاب□ر□کانی ئ□م□ریکا و□اتی داخراوی تاک□□وی ی□ک حزب و ی□ک د□س□□ات و فکرن، ب□ی□ ئاسان نیی□ ببن□ ج□گر□و□ی فکر و جیهانخوازی ئ□م□ریکا. ه□رچ□ند□ ئ□م□ریکیی□کان ب□سیاس□تی پراگماتیکی (ل□ سیاس□ت ب□رژ□و□ندی ه□ی□، ن□ک ئ□خلاق) ترس و نیگ□رانیان ل□پ□شف□چوون و پاش□کش□ ل□پ□یو□ندیی□کان دروستکردوو□.

چ□ند ه□نگاو□ک ل□ راستای ململان□ی ج□مس□ر□کاندا، ب□ قازانجی چین و رووسیا.. عوسمانی حاجی مارف

ئ□و□ی ل□ش□□ی ن□وان رووسیا و ئ□کرانیادا د□گوز□ر□، واشنت□نی خست□ت□ ب□رد□م ستراتیژ□کی نار□شن ب□رامب□ر ب□ ئ□کرانیادا. ه□موو پ□و□ر□کانیش ئ□و□ د□رد□خ□ن ک□ ئ□کرانیا توانای پ□شک□وتنی ل□ ش□□□ک□دا ل□د□ستداو□، ب□و پ□ی□ی تواناکانی نزیک□ ل□ ن□بوون، ئوم□دی س□رک□وتن ت□واو ل□ تاریکیدای□ ب□ ئ□کرانیا. ه□رب□ی□ هاوپ□یمان□کانی ل□ □□ژئاوا، ئیتر ئ□و ج□ش و خر□ش□یان ب□

س□رک□وتنی ئ□کرانیا ش□□□ک□ ن□ماو□. واشنت□نیش تا ئ□و □اد□ی□ی ک□ ق□ناع□تی ب□و□ی□ □ووسیا ل□م ش□□□دا س□رک□وتوو□، پ□یانوای□ د□ب□ت س□ر□کی ئ□کرانیا ئ□و □استی□ ق□بو□ بکات.
گ□ر پ□مانواب□ت ئ□ستا جیهان ب□ج□ر□ک ل□ ش□□دای□، ب□تایب□تی سیناری□ی ئ□و ش□□□ی ئیسرائیل دژ ب□ خ□لکی غ□زز□ پیاد□ی د□کات، ئ□وا تایب□تم□ندی سیاس□ت□ ن□ود□و□□تی□کان ل□ ئ□ستادا دیاری د□کات. ئ□مریکا ب□ه□ی ب□توانایی و پاش□کش□ی ئ□کرانیا ل□ □وب□□وبون□و□ی ل□شکرک□شی □ووسیادا، زیاتر ج□خت ل□س□ر پشتیوانی ه□رشی ئیسرائیل ب□ س□ر غ□زز□ د□کات ، چونک□ چاو□□وان د□کر□ت ئ□و ش□□□ی ئیسرائیل دریژخایان ب□ت. گ□ر ئ□مریکا □است□وخ□ د□خال□ت ن□کات، ئ□و□ ئاشکرای□ ک□ پ□گ□ی ل□ ناوچ□ی □□ژه□□اتی ناو□□است و جیهاندا د□ک□و□ت□ ب□ر پاش□کش□و شکستی زیاتر□و□.
ش□□□ک□ی ئوکرانیا ل□ ئ□یلولی ٢٠٢٢□و□ ب□ ه□موو پ□و□ر□ پ□س□ندکراو□کان□و□ ل□ □ووی س□ربازی و سیاسی□و□ ب□ قازانجی □ووسیا □□یشتوو□. ئ□ستا ڤلادیم□ر پوتین ک□نت□□□ی خ□رایی یاری□ک□ی کردوو□. واشنت□ن ل□ ش□□ی ئ□ستایدا زیاتر پ□داویستی ب□و□ی□ ت□ق□م□نی و خ□رجی ش□ری ئیسرائیل دابین بکات. ناچار بوو ئ□کرانیا ل□و پ□داویستیان□ ب□ب□ش بکات ک□ پ□ش د□ستپ□کردنی ش□□ی غ□زز□ ب□ی دانرابوو. ئ□م□ش بوو□ ه□ی ت□کچوونی ب□رچاوی پ□گ□ی س□ربازی ئ□کرانیا ل□ ب□رامب□ر □ووسیادا.
ل□ه□مانکاتدا چین توانای □ووسیا ب□ ب□رد□وامبوونی ش□□ د□بات□ س□ر. شی جین پینگ س□ر□کی چین، ج□ختی ل□س□ر هاوب□شی□کی ب□سنور ل□گ□□ □ووسیادا □اگ□یاندو دانی ب□و□دانا ک□ ه□ردوو و□ات ب□رد□وام د□بن ل□ کارکردنی پ□ک□و□یی دژی ئ□و بل□ک□ سیاسیان□ی ک□ ئ□مریکا پش□□و□یان د□کات. ل□لای□کی تر□و□ چین ل□ چ□ند □ووی□ک□و□ سوود ل□ ململان□ی جیهانی و□رد□گر□ت و ل□ه□مانکاتدا پا□پشتی □ووسیاو ئ□ران د□کات. ه□رو□ها س□رک□وتنی پ□وپاگ□ند□ی ن□ود□و□□تی ب□د□ست د□ه□ن□ت ل□و ناوچان□ی جیهان ک□ لای□نگری د□خال□ت و سیاس□تی د□ر□و□ی بل□کی □□ژئاوا نین. ل□لای□کی تریش□و□ فشار□کانی ب□ س□ر تایوان و ژاپ□ن و فلیپین چ□تر کرد□ت□و□.
گ□ر ک□م□ک ل□س□ر پ□یو□ندی ئابوری ن□وان چین و □ووسیا وردبین□و□، د□بینین ق□بار□ی ئا□وگ□□ی بازرگانی ن□وان پ□کین و م□سک□ ل□ماو□ی ئ□مسا□دا ب□□□ژ□ی ل□س□دا ٣٠ زیادیکردوو□. پ□شبینیش د□کر□ت ق□بار□ی ئا□وگ□□ی ئابووری ن□وان ه□ردوو و□ات ل□ماو□ی ه□مان سا□دا ل□و ژمار□ی پ□وان□یی ز□ر زیاتر ب□ت ل□و□ی سا□ی □ابردوو ک□ ب□ ١٩٠ ملیار د□لار ت□مارکرابوو.
ئ□ستا زیاتر ل□ ی□ک ل□س□ر س□ی ک□ی ه□نارد□کردنی ن□وتی □ووسیا ب□

چین دەڕوات. ئەمەش دڵنیایی دەدات لە بەردەوامی ڕۆیشتنی پارە بۆ حکومەتی ڕووسیا بۆ دابینکردنی دارایی شەڕەکەی لە ئۆکرانیا. چین بووەتە یاریزانێکی سەرەکی لە بازاڕی بەکاربەرانی ڕووسیادا. لە سەدا پەنجای فرۆشی ئۆتۆمبێل لە بازاری ڕووسیا ئۆتۆمبێلی دروستکراوی چینییە. ئەم جۆرە لە ئاستی پەیوەندی ئابوری، ئەو سزا ئابوریانەی ئەمریکا دەیەوێت بیسەپێنێت، پوچەڵ و بێمانا و بێکاریگەر دەهێڵێتەوە.

سەرقاڵبوونی ئەمەریکا بە پشتیوانیکردنی شەڕەکانی هاوپەیمانەکانی لە جیهاندا، دەرگایەکی ئاواڵای بۆ چین دابین کردوە کە جموجۆڵە سەربازیەکانی لە هەردوو دیوی زەریای هێمن چڕتر بکاتەوە. لە ڕووی سیاسییەوە کاتێ چین پاڵپشتی هاوپەیمانەکانی بکات لە ئەوروپا و ناوەڕاستی ڕۆژهەڵاتدا، ئەمەش پێگەی واشنتۆن لە گۆڕەپانی نێودەوڵەتیدا وەک جەمسەرێک لاوازتر کردوە. ئەو هێرشانەی لە ڕێگەی ڕێکخراوە پاشکۆکانی ئێرانەوە لە ناوچەکەدا لە دژی ئامانجە ئەمریکی و ئیسرائیلییەکان دەستی پێکردووە، ئەگەری زۆرە مەودای ململانێکان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست فراوانتر بکات و سەرگێژەی زیاتر بۆ ئەمریکا دروست بکات. لەلایەکی ترەوە چین خۆی وەک ناوبژیوانێکی دادپەروەرانە بۆ ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ئەوروپا پیشان ئەدات، بە پێچەوانەی ئەمریکا کە بە ئاگری بنکای ئەم شەڕانە دادەنرێت.

جگە لەوەش باس لەوە دەکرێت کە چین یارمەتی ئێران دەدات بۆ پەرەپێدانی فڕۆکە بێفڕۆکەوانەکانی و هەناردەکردنی بۆ ڕووسیا، جەختی لەوەش کردەوە کە ڕووسیا بەشێکی سەرەکییە لە ستراتیژی درێژخایەنەکەی بۆ پەرەپێدانی هاوبەشیەکی ستراتیژی هەمەلایەنە لە نێوان چین و ڕووسیا.

چین و ڕوسیا وەک هاوبەشێکی پتەو لە پڕۆژەی خۆیاندا بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی هاوپەیمانی ئەمریکی و دامەزراندنی نەزمێکی جیهانی خۆیان وەک جەمسەرێک بە بەدیل دەبینن. بۆیە سەرکەوتنی ڕووسیا لە شەڕی دژی ئۆکرانیا بۆتە ئەولەویەتی سەرەکی بۆ چین.

لەهەمانکاتدا ئێران بەرەو ستراتیژێکی هێرشبەرانە و بەهێزکردنی “میحوەری خۆڕاگری” لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست هەنگاو دەنێت. لەکاتێکدا ڕێکخراوەکانی هاوپەیمانی تاران هێرش دەکەنە سەر هێزەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانە ئیسرائیلیەکەیان لە ناوچەکەدا. لە سایەی هاوکاریەکانی چین، ئێران دەتوانێت بۆ ماوەیەک بەردەوام بێت لە دابینکردنی دارایی ستراتیژی خۆی. لەماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا هەناردەی نەوتی ئێران بۆ چین گەڕاوەتەوە بۆ ئاستەکانی پێش سەپاندنی سزا نێودەوڵەتیەکان بەسەر تاراندا.

هاوردەکردنی نەوتی ئێرانی، لە کۆتایی ساڵی ڕابردوودا بە چین گەیشتە ئاستێکی پێوانەیی نوێ. بووەتە گەورەترین هاوبەشی بازرگانی ئێران. لەهەمانکاتدا پەکین پاڵپشتی سەربازی و دیپلۆماسی تاران دەکات. ئێران بە هاوکاری چین بە فەرمی پەیوەندی بە ڕێکخراوی هاوکاری شەنگهەای کرد کە بلۆکێکی ئەمنییە بە سەرۆکایەتی چین و ڕووسیا. هەروەها پەیوەندییە سەربازییەکانی نێوان پەکین و تاران لە گەشەکردندایە. ئێران لەم دۆخەدا ئێستا پشت بە چین دەبەستێت وەک دەمەوانە(صمام)ی سەلامەتی ئابووری.
ئیدارەی بایدن هیچ ئاماژەیەک نابینێت کە سەرۆکی ڕووسیا ئامادەیە بە دانوستان لەگەڵ ئۆکرانیا. بەرپرسانی ڕۆژئاوا پێیانوایە کە پوتین هێشتا پێیوایە دەتوانێت “چاوەڕوانی ڕۆژئاوا” بکات، یان بەردەوام بێت لە شەڕکردن تا ئەو کاتەی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی پشتیوانی ناوخۆیی بۆ دابینکردنی بودجەی ئۆکرانیا لەدەست دەدەن. ئۆکرانیا لە شەڕێکی درێژخایەندا گیری خواردووە. زیلێنسکی دان بەوەدا دەنێت کە ڕووسیا بالادەستی لەوێدا هەیە. لەهەمانکاتدا تەواو نیگەران و بێئومێدن لەو دۆخەی کە ئەمریکا و ڕۆژئاوا پاشەکشەو بنبەستی ئۆکرانیا قەبوڵ دەکەن. بەڵام زیلێنسکی زارەکیش بێت پێداگری لەسەر ئەوە دەکات کە ئۆکرانیا هیچ بژاردەیەکی دیکەی نییە جگە لە پاراستنی پێشڕەوی خۆی بە مانەوە لە هێرشبردندا، تەنانەت ئەگەر ڕۆزانە تەنها چەند مەترێک بجووڵێت.
بەجیا لە نیگەرانییەکانی نێوان بەرپرسانی ئەمریکی و ئەورووپی کە شەڕەکە گەیشتۆتە بنبەست، هەروەها ئۆکرانیا لەگەڵ فراوانکردنەوەی هێزی سەربازیدا کێشەی هەیە، لەم دواییانەدا ناڕەزایەتی گشتی بەخۆیەوە بینیوە لەسەر هەندێک لە مەرجە ئاشکراکانی بۆ فراوانکردنەوی هێزی سەربازی کە لەلایەن زیلێنسکییەوە سەپێنرا. لەهەمان کاتدا ئەوەش ئاشکرایە کە ڕووسیا لەڕووی توانایی سەربازی و کەرەستەو کۆکردنەوەی چەکەوە بالادەستی سەربازی بەسەر کیێڤدا هەیە، بۆیە فراوانکردنی شەڕەکە و بەردەوامیدانی چیتر بژاردەیەک نییە بۆ ناتۆ.
پێموایە لەم نێوەدا ئەوەی هۆکاری سەرەکییە کە پوتین چاوەڕوان دەکات، ئۆکرانیا و ئەمریکا و ڕۆژئاوا شکستی خۆیان لەم شەڕەدا ڕابگەیەنن، ئەمەش هاوتەریبە لەگەڵ ئەو ناسەقامگیرییە مەترسیدارەی کە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست لە هێرشەکانی ئیسرائیل بە سەر غەززە تووشی بووە و لە بەردەم دۆخێکی دژواردایە. هەروەها وا پێدەچێت پوتین بیەوێت لەم فەزایەدا فرسەت بە بایدن و ڕاوێژکارەکانی بدات بۆ ئەوەی لە هەوڵی کۆنتڕۆڵکردنی بنیامین نەتانیا بن، ئەو قەیرانە مرۆییە دڵتەزێنەی ئێستا لە غەززەدایە بەجۆرێک بخەنە ژێر کۆنترۆڵی

ئەمریکاوە.
دۆخی ئێستای جیهان لە چێی ئەم ململانێیەدا، بلۆکە ئیمپریالیەکان ئەو ئاقارە نیشان ئەدەن کە کۆتایی باڵا دەستی ئەمریکای تیا بەرجەستە بۆتەوە. لە چەند ساڵی ڕابردوودا بینیمان کە پێشبینیەکان سەبارەت بە دابەزینی ئەمریکا گەیشتونەتە لوتکەو پێدەچێت هەژموونی ئەمریکا لە ڕاستیدا گەیشتبێتە کۆتایی. لەگەڵ کشانەوەی ئەمریکا لەئەفغانستان و ڕادەستکردنەوەی بە تاڵیبان، دوای ٢٠ ساڵ لە شەڕو خەرجکردنی ٢ تریلیۆن دۆلار لە گەنجینەی ئەمریکا، ئێستا خۆری دەسەڵاتی ئەمریکا ئاوا بووە. ئەوەش کە دەیانوت؛ بە “هەڵوەشاندنەوەی یەکێتی سۆڤیەت، ئەمریکا دوا زلهێزی جیهان دەبێت”، بەڵام دوای ٣٠ ساڵ و سەرهەڵدانەوەی بلۆکی تر، گەرمبونی ململانێکان لە بەرامبەر ئەمریکادا، بەتایبەتی لە لایەن ڕووسیاو چینەوە، ئەو پێشبینیەی کە ئەمریکا دوا زلهێزی جیهان دەبێت، پێشبینیەکی نادروست و پێچەوانە بوو، چونکە لە کۆتایدا لەگەڵ شکستەکانی ئەمریکا لە شەڕە بێکۆتاکانیدا، ئەمریکا گازێکی گەورەتری لە دەمی خۆی دەرهێناوەو کەوتۆتە ژێر فشارێکی توندەوە، لەلایەکی تریشەوە تەواوی زلهێزەکانی لە ململانێ و ڕکابەریدا پێش بە یەکتر دەگرن، لە کۆتایدا دەیانەوێت تۆپەکە لە دەستی ئەمریکا بهێننە دەرەوە، لە ڕاستیدا دەبینین خەریکە هاوسەنگی هێزی جیۆپۆلەتیکی لە واشنتۆنەوە بەرەو میحوەرێکی تر دەگۆڕێت، بۆ مۆسکۆ، پەکین، تاران، ئەمەش ئاڵوگۆڕێکی سەرنجڕاکێشە، بەرەو ئەوەمان دەبات کە بڵێین جیهان، بە “ئەمریکی-سەنتەری” دەوری نەماوەو زیاتر لە فرە جەمسەریدایە، کە ململانی جەمسەرەکان نیشانی ئەدەن کە دنیا ئێستا لە دوبارەبونەوەی پەرەسەندنی ململانێی بلۆکەکاندا دەردەکەوێتەوەو لە چوارچێوە نەزمێکی سەرمایەداریدایە، کە فۆرمۆڵەکەی ڕۆشن نیە. ئاخۆ هەر بلۆکی یا جەمسەرێک نوێنەرایەتی کام مۆدێل لە پەیوەندیەکانی سەرمایەداری دەکات.
هیوادارم ئەم وتارە لەلایەن کۆمۆنیستەکانەوە وەک سەرەتایەک بێت بۆ قسەوباس لەسەر ئەو ئاڵوگۆڕو پێشهاتنەی دنیای سەرمایەداری کە لەسەرەتای سەدەی بیست و یەکەوە دەورانێکی جیاوازی لەخۆ گرتووە.

ئ□گ□و ل□يلاو هيچ .. س□كوچك□ى بوونياتى شيعرى تاباك.. ل□تيف ب□وار

دنيا ي□كى س□ير□ گو□م، ر□ژان□ س□دان و ه□زاران شيعرو ميعرى كوردى ب□ ب□رب□ووك د□چن و ل□ ب□رامب□ردا س□دان وه□زاران لاي□ك و د□ستخ□شيان ب□ د□چ□ت، ب□ ئ□و□ى ر□وانهزر□كى جوام□ر د□رك□و□ت و ب□□ت: تكاي□ ئيست□ك بك□ن و راو□ستن، ئ□وان□ شيعر نين و ئ□وان□ش ك□ د□يخو□نن□و□ خو□ن□رى راست□قين□ى شيعر نين. ه□ند□ك ت□د□گ□ن و د□زانن ك□ ز□م□نى ر□س□ناي□تى ب□س□رچوو و ئ□ستا ت□و□گلاوين ل□ د□وران□كى ناق□□ادا، ت□پوت□زى كا□فامى كون و قوژبنى ژيانى ت□نيو□و ئ□وان□ى راست و ر□وان و دروست د□بينن و د□نوا□ن و د□بيژن نام□ن و د□ركراون ل□ بازن□ پوچ□كانى شاعيرو نووس□ر□ د□ربارو ساخت□كان، ك□ ه□ر ك□م□□□كيان ب□ ق□تار□كى ب□رژ□و□ندي□و□ خ□يان ه□□واسيو□و □□ د□ك□ن، ب□ ئ□و□ى خ□يان خاو□نى ر□چك□و ئامانجى خ□يان بن، ر□نگ□ ه□ند□ك زووير بن ك□ ب□□م پوخ□ترين چين ز□رين□ى ئ□و شاعيران□ن ك□ هيچ بار□كيان نيي□و ل□گ□□ باى ب□رژ□و□نديدا ش□ن د□ك□ن و گوت□يان ل□ شو□ن□ك□و ر□فتاريان ل□ شو□ن□كى دى، هيچ د□ربار□ى تاز□گ□رى نازانن و ز□ر ح□زيان ل□ پياه□□دان و موجام□ل□ى ي□كدى ه□ي□، م□روول□ى نووسينيان د□ك□ن□ چياي□كى س□ختى ب□هامتا ل□ داه□نان و ئ□فراندن، د□ و د□روون ب□گ□نى و دوور ل□ پاكى و ه□ستناسكى و راستگ□يى و و□فا، ئيتر ك□ى خو□ن□ر ب□ در□ى شاخدار فريو د□خوات، ك□ ه□ژارترين شت وش□ي□و ه□مووان پ□ى د□و□رن، ز□ر□ك ل□و شاعيران□ د□رد□ د□ ب□ شيعر داد□ن□ن و ه□ند□كى تريشيان ب□ م□ب□ستى م□راقكوژتن د□نووسن و ب□ ئ□و□ى هيچيشيان ن□گوتراو□ك يان تاز□گ□ريي□ك پ□شك□ش بكات، ل□ بازن□ي□كى داخراودا خ□ريكى ي□كتر گووتن□و□ن، ب□□ام ل□ رووك□شدا خ□يان وا د□رد□خ□ن خ□مى ئ□م جيهان□ ل□س□ر شانيان ك□□□ك□ بوو□و ل□ ن□و دوك□□□ى جگار□دا س□□ف□كانيان د□ك□ن□ باگراوندى ك□پل□ سواو□كانيان، ك□ نازانم و□كو كليپى گ□راني□كانى ئ□ستا زياتر نومايشى پ□رتر□تى خود□ يان ب□ره□م و د□ق پ□شك□شكردن؟ نازانم چ□ن تاق□تيان ه□ي□ ئ□و ه□موو س□لفي□ خ□مبارو شاعيراويان□و پ□ دوك□□□ه ه□ر ر□ژ□ پ□ست بك□ن؟ ك□ ل□ باشترين باردا ه□ر واقيع د□□ين□و□و د□يخ□ن□ س□ر كاغ□ز ب□ وش□. ئ□م□ش ر□نگ□ ه□ي□ك□ى ب□ ل□ د□ستدانى

شیعر بگ□□یت□و□ ب□ چ□ق و ناو□ندبوون، چونک□ ک□ (سانس□ری کوالیتی)
ل□ لای□ن د□ست□بژ□رو د□س□ت□ ج□مع□و□ ن□ماو ت□ز□ ر□خن□یی□کان غائیب
بوون و ل□ ب□رامب□ریشدا س□ک□ ک□م□□ای□تیی□کان و پ□گ□کانی ت□□□
ک□م□□ای□تیی□کان ج□ی ب□ ب□اوکراو□ کاغ□زیی□کان ل□قکرد ئیتر ئ□و
گ□□□لاوژ□ی□ د□ت□ دی و پ□ر□ د□ست□ن□.
ل□ لای□کی تریش□و□ ئ□م□□ س□شیال میدیا ک□م□□□ك ب□ ناو شاعیری
قووتکردوو□ت□و□ ک□ ئ□و□ی د□رخواردی خو□ن□ران و موتاب□ع□کارانی
ئ□و ت□□ان□یان د□د□ن بریتیی□ ل□ وت□ی ساد□ی □یزکراوی ب□ گیان و
ب□ هوون□ر، و□کو ه□ر ک□لوپ□ل□کی تری ب□کاره□نانی ر□ژان□ خ□را
د□خو□ندر□ت□و□و خ□راش توو□ د□در□ت، لیر□دا ی□ک□ك ل□و ئ□زموونان□
د□خ□ین□ ژ□ر تیشکی باس□ک□مان□و□و خاسی□تی شیعر□کان دا ب□شی س□
پای□ د□ک□ین، ک□ شاعیر□ک□ی خانووچک□ی شیعری ل□س□ر دام□زراندوو□:
ی□ک□م/ ئیگ□:
ی پزیشکی د□روونی سیگم□ند فر□ید؛ structural theory باشتر وای□
پ□شباس تیشک□ك بخ□ین□ س□ر ئیگ□ ب□ پ□ی بیرد□زی
ئیگ□ خودی راست□قین□و ن□وی ک□س□کان□، ب□و مانای□ی پ□رد□پ□شی ت□ی
راست□قین□ی□، ل□ □□ی درککردن□و□ ک□ پ□یو□ست□ ب□ دنیای د□ر□و□،
و□□امدان□و□و مام□□□ی ب□ دنیای د□ر□و□ د□ب□ت، ب□ پ□ی شیت□□کاریی
د□رونی سیگم□ند فر□ید ئاو□زی مر□ق د□کات□ دوو ب□شی: ئاگاو
نائاگا؛ ل□ ب□شی نائاگادا ه□ر س□ ل□ (من) ک□ ل□ ن□وان (ئ□و) و
(منی با□ا)دای□ (ئ□میان پ□کهات□ی ئاکاریی مر□ق□) ل□ و□سفی فر□ید
ب□ دینامیکی د□روونی مر□ق، ک□ ه□ری□ک□یان ب□ □□ژ□ی□ك پشکیان ل□
ئاگاییدا ه□ی□ ب□ ش□و□ی□کی ر□ژ□یی. مر□ق کات□ك ل□ ئیگ□ د□ربازی
بب□ت د□ب□ت□ ک□س□کی ئازاد و ه□ست ب□ ئاسوود□یی د□کات، ل□
مر□ق□ک□و□ تا مر□ق□ك ئ□م پشکان□ د□گ□□در□ت ب□ پ□ی ئ□زموون و
م□عریف□و ت□گ□شتن و دنیابینی…
شیعریش ئ□و بوار□ی□ ک□ ز□ر ل□ دنیا راست□قین□کانی شاعیر ئاشکرا
د□کات، چونک□ ل□ ن□ست□و□ ه□□□د□قو□□ت ک□ ز□ر ل□ ژ□ر ه□ست و
ه□ش□و□ی□، ئ□م□ش ب□ ه□ی ر□خن□و شیکاری راق□کاران□و□ زیاتر درکی
پ□ د□کر□ت، ت□نان□ت شاعیر□ک□شی ل□د□ر□و□ی ئ□م درك پ□کردن□دای□.
ئیگ□ ک□ ناخی ت□نی ئ□وسا داوای د□س□□ات د□کات و ب□ر□و خ□
ز□قکردن□و□و م□زنکردن ه□و□ د□دات، ئ□م□ش پ□چ□وان□ی گیانی
گشتگ□رایی و بینینی ئ□وانی تر□، ئ□ستا گ□ر ب□ین و ئ□م□ ل□ س□ر
ب□ره□م و دیدگا شیعری□کانی تاباك دا ب□ز□نین، س□ر□تا د□ب□ت ئ□و□
ب□□ین جاران□ك ئ□م□ ل□ □□گ□ی ب□رک□وتنی ه□ست□و□ مام□□□ ل□گ□□
د□ق□کاندا د□ک□ین و قوو□ نابین□و□ ب□ دنیای ن□ست، ب□ی□ و□کو ک□ی
ساد□و گشتی س□ر ب□ ئ□و د□ق□ د□ل□ق□نین و چ□پ□□ی ب□ د□ن□رین،

ب□ام كات□ك زياتر خستمان□ ژ□ر تيشكى ت□امان و وردكردن□و□ ئ□وجا ب□مان د□رد□ك□و□ت ك□ ه□□□ بووين و ب□يارى خ□رامان داو□، ب□ نمـــوون□ خودپ□رســـتى ك□ حـــا□□ت□كى ز□ر ن□وى و ق□ز□ونـــى د□ردى د□روونيي□ ل□م ك□پل□ي□دا ز□ق كـراو□ت□و□و ن□ك ب□ش□ـو□ى سـيمبو□ و نا□استى□وخ□ د□رب□ينى ل□ كراب□ت، ب□□كو شاعير راست□وخ□ بانگ□وازى ب□ د□كات و د□ب□ت□ ج□ى شانازيى، ك□ پ□ويست ب□ ل□دوانى زياتر ناكات، چونك□ و□ك ز□رب□ى ف□يسبوك□ – كورت□ شيعر□كانى دى ج□ى وردبوون□و□ نين و رامان ناخولق□نن و هيچ پ□يام□كى ب□سوودى ل□ نافامر□ت□و□:

ك□نگ□
و□ك منت پ□د□كر□
خوت
بپ□ر□ستى؟
*

نموون□ى دوو□م/
و□ك شان□كار□كى ب□ ئ□زموون
چووم□ س□ر س□ن
قاقام ل□دا
گريام
مردم
پاشان
ل□ س□ر كورسيى بين□ر□كان
ه□ستام□ س□ر پ□
ب□ گريان□و□
چ□پ□□م ب□ خ□م ل□د□دا

نمـووون□ى دووم ب□ زيـاتر روونكـردن□و□ى ئ□م م□ب□ســت□، ئ□م ك□پل□ كورت□ى س□ر□و□ي□ ك□ دوو ئاماژ□ى ت□داي□ و ج□ى ل□س□ر و□ستان□؛ ي□ك□ميان (خ□ دانان ب□ شان□كارى ب□ ئ□زموون) دوو□ميان (چ□پ□□ ب□ خ□ل□ــدان) ك□ ل□ ك□تــايى ك□پل□ك□دا هــاتوو□، ك□ ئ□گ□ر زيــاتر وردبين□و□ ه□ر زوو ئ□و راستي□مان ب□ د□رد□ك□و□ت ك□ نمايشكار ل□ ر□□ بين□□ك زياتر هيچى تر نيي□، ب□ پ□ى ئ□و م□ن□ل□گ و ر□□□ى ب□ى نووسراو□ت□و□و ب□ى د□نووسر□ت□و□، ئ□م□ش ل□ د□ق□كانى تردا ئ□م راستي□ د□رد□خات، ك□ ز□ر جار خل□رمان د□كات□و□ ب□ ر□□□ ب□دو ت□نان□ت ز□ر ب□د□كانيش و□ك ل□م ك□پل□ي□دا شاعير ز□ر راستگ□يان□تر د□رى د□ب□□ت و ناتوان□ت و□ى شار□ت كات□ك د□□□□ت:

كاتى ه□□اجى ئ□واران
هاوار د□ك□م

من
خە
فرە
شم
تەنانەت لە کاتی خوێندنەوەی ئەم کۆپلە سادەدا دەمویست بروا بە خۆ بکەم کە شاعیر ئەمەی نەنووسیوەو رەنگە من بە هەڵە پێشچاوم بکەوێت و بیخوێنمەوە، چونکە کەم جار شاعیران ئاوها راستیە پەنهانەکانی خود ئاشکرا دەکەن، بەڵام مەخابن لێکدانەوە عوزرخواهیەکانی من هەڵە دەردەچوون و مەتنی دەقەکە ناچاری دەکردم لەو لێکدانەوەی خۆی زیاتر هیچ ئەگەرێکی تری بۆ نەدۆزمەوە.

دووەم/ لەیلا:
سەرەتا دەبێت پێش خوێنەران ئەوە بڵێم کە بۆچی ناونیشانی ئەم خاڵەم نەکرد بە رۆمانسی و لەیلام بۆ دانا؟ بەکورتی چونکە دەستەواژەی رۆمانسی یان رۆمانتیکی زۆر بەرفراوانترو قووڵترە لە زەقکردنەوەی کەیلەبوون بە تاکێک، کە تەنانەت بگاتە حاڵەتی پەرستن، بێ ئەوەی هیچ هونەرێکی شیعریی و وێنەی ئیستاتیکی لە خۆ بگرێت.
چونکە رۆمانسی یان رۆمانتیکی جوڵانەوەیەکی ئەدەبی و هونەری بوو لە کۆتاییەکانی سەدەی ١٨ لە ئەوروپا سەری هەڵدا وەک پەرچە کردارێک دژی شۆڕشی پیشەسازی، لەم ڕێبازەدا جەخت لەسەر هێزی هەست و سۆزو ئەندێشە دەکرێتەوە وەک سەرچاوەی راستەقینەی بەهای جوانیناسی. بەڵام ئەوەی لەم کۆپلانەدا بەرچاو دەکەون فێرکردن و خەستبوونەوەی زیاتری کەیلایەتی و زەلیلی خوێنەرە نەک بەرکەوتن لەگەڵ دەقێکی داهێنەرو ئیستاتیکیدا ومەزندا. ئەمەش بەداخەوە مانەوەیە لە چەقی کولتورێکی دواکەوتوودا کە لە شێوازی سڵاوکردنیشدا رەنگ دەداتەوە کاتێک سڵاوکاران بەیەکتر دەڵێن (نەکەرتم)! دیارە ئەمەش رەگ و ریشەیەکی مێژوویی و سایکۆلۆژی هەیە.

سەرەتا پێش ئەوەی نموونەی کۆپلەکانی تاباك بهێنینەوە با کەمێك لە سەرەتای کۆپلەی شیعرێکی شاعیر ئەندرێ بریتۆن ١٨٩٦-١٩٦٦ وردبینەوە کە پێش سەد ساڵ نووسیویەتی بزانین چۆن ئەفرێنەرانە لە دنیای خانمەکەی دەدوێ و دەیشیعرێنێ، ئەوجا با بەراوردی بکەین بە هەمان پۆل و جۆری ناونراوی شیعر و بزانین بۆچی هەر کاوێژێکی سادەی یەکتری دەکەینەوەو هیچ تازەگەریی و داهێنان و خزمەتکمان بە

دنیای شیعر نەکردووەو بەڵکو بەهای شیعر دادەبەزێنین:
ناونیشانی شیعرەکەی بریتێن (راموسانێکی ئازاد)ـه، تیایدا ئاوها دەست پێدەکات:

خانمەکەم خاوەن پرچی ئاگری رۆژوو
هزرەکانی لە تروسکەی تریشقەن
قەدی وەك کاژێری لمین

قەدی خانمەکەم وەك هی ئەڵوی ئاوە لە نیوان ددانی پڵنگدا…تا کۆتایی ئەمەش نموونەی کەپلەکانی تاباکە کە تیایدا جگە لە (حەیران بوون، سووتان، کەڵکێشان، پەرستن، بەخودا دانان…) هیچی تر شك ناباتە بۆ خانمەکەی بدات. کە ئەمانەش دوو ئاماژە دەدەن: یەکەمیان بێ بەهرەیی شاعیر کە نەیتوانیوە لەیلاکەی بە شیعر بکات و خاڵی شیعربوونی تیدا بدۆزێتەوەو بەهرەی لێ ببا، دووەمیان دنیابینییەکی پووچ کە تەنیا بوونی خۆی لە کەیلایەتیدا بە ئەو دەبینێتەوە تا بوونی خودی راستەقینەی بێتە دی و درك پێ بکات. من زۆر لە سەر نموونەکان ناوەستم چونکە هیچ هونەرێکی ڕەوانبێژی و ڕەمزو میتافۆرێکیان تێدا نییە تا پێویست بە شیکردنەوە بکەن و داوای لێبووردنیش لە خوێنەران دەکەم کە ڕەنگە نیگەران بن بە خوێندنەوەی ناوەڕۆکی هەندێك ئەو کەپلانە، بەڵام ئەوە تەنیا بە پشتڕاستکردنەوەی راقەکەمانەم تەنیا قسەی خاوەنەکەیەتی:

بڕوام
بە گەورەیی نییە
کە دەتبینم
دەڵێم
خودام
چۆنی؟
*
هیچ
ڕێگایەک نەما بوو
بێت
بمرم
*
لەو تەمەنەش دا
دەتوانم بتپەرستم
نیگەرانم
خوا
گلەیی
بکا

*
ب□وام
ب□ گ□ور□یی نیی□
ک□ د□تبینم
د□□□م
خودام
چ□نی؟

*
ح□یرانتم
ک□ د□م□□ن□و□
د□گریم
*
دارستانیش بی
ب□ت
د□سووت□م
*
د□رگای ما□□ک□ت
ب□ ک□□ د□ک□شم
ماندوو بم
د□م□
ژوور□و□
*
ه□ند□م ن□ماو□
بتپ□ر□ستم
□□ه□□اتی ناوین□
بیدرک□نم
ه□موو
ل□ خوداکانیان
و□رد□گ□□ن
*
کوتم
د□م□ س□ر
دینت
وتی
ب□ دینم
*

ل□ت کردنی د□ریا و
مار کردنی گ□چان
گرینگ نیی□
م□عجیز□ یانی
ژن
بپ□ر□ستی
*

ئ□و ت□نان□ت ل□یلا د□کات□ ه□موو شت□ك، ل□وان□ش نیشتیمان؛ ب□ام ئ□و پرسیار□مان ل□ خ□ ن□کردوو□ ب□چی؟ ئ□و□ شیعر□ ک□ و□□امی ئ□و پرسیار□ د□دات□و□؛ ک□ ل□ر□دا ن□ك هیچ و□□ام□ك نیی□، ب□□کو ه□کار□کان ف□رام□شکراون و ب□ر□نجام خراون□ت□ روو ب□ زانینی م□ب□ست؟ ی□ک□کیش ل□ ل□کدان□و□کان ئ□و□ی□ ک□ شاعیر ن□یتوانیو□ درك ب□ ه□قیق□تی شیعر بکات، جگ□ ل□ چ□کردن□و□ی ف□ره□نگی ک□یلای□تی. چونک□ ب□ نموون□ ک□یل□بوون ب□ر□نجام□ د□ب□ت ه□کار□کی ل□ پ□ش ب□ت ک□ ئ□م□ هیچی ل□بار□و□ نازانین.

ئ□و ت□نان□ت ب□ دوو ج□ری جیاواز و ل□ دوو ب□رواری جیاوازدا ج□خت ل□س□ر ئ□م ب□ نیشتیمانبوون□ی ل□یلا د□کات□و□، ئاسانیش□ نیشتیمان وا بچووك بکر□ت□و□ ب□□کو لای ه□ند□کی تریش بشفر□ش□ت یان بکر□ت□ شتی ن□ویتر، ب□ نموون□ ئ□و ئاوها ب□ی د□نووس□ت:

ل□و□تی نیشتمانمی
با□ند□
ک□چ
ناک□ن
.......................١١/١٢/٢٠٢٣
ل□و□تی نیشتمانمی
با□ند□کانیش
ناف□ن
....................١٩/١١/٢٠٢٣ .

س□ی□م/ هیچ

ک□ د□□□ین هیچ، تا خو□ن□ر ب□ ه□□□ ت□ن□گات م□ب□ستمان ل□ هیچگ□رایی (نیهیلیسم) نیی□، چونک□ هیچگ□رایی ل□خودی خ□یدا ج□ر□ک□ ل□ ف□لس□ف□ یان ک□م□□□ك ب□چوونی ف□لس□فیی□ ک□ لای□ن□ گشتیی□کانی ژیان و بوونی مر□ڤای□تی ر□فز د□کات□و□، و□کو راستی م□وزوعی و م□عریف□و ئاکارو مانا، لایان وای□ ب□ها مر□یی□کان هیچ بن□مای□کیان نیی□و ژیان پووچ و ب□ مانای□ و م□عریف□ت شت□کی م□حا□□، ه□ند□کیش وای ب□ د□چن هیچگ□رایی ل□س□ر ر□وت□ ف□لس□فیی□کانی پ□ش خ□ی و□ك

گومانگەرایی و رەشبینی بنیات نراوەو سەری هەڵداوە. تەنانەت (جان یودریار) قۆناغی پاش پۆستمۆدێرن و شێوازەکانی بیرکردنەوەی بەشێك لە کایە ئەدەبییەکان وا وەسف دەکات و ناو دەبات.

ئەوەی لێرەدا مەبەستمانە بریتییە لە (هیچ) لە تەواونینی شیعرەوە، واتا خاڵییی لە شیعربوون و بوتیقا، بێگومان هەردوو (قسەی ئاسایی و شیعر) لە وشە پێکدێن، بۆیە ئاسان نییە بە هەموو خوێنەران لێکیان جیا بکەنەوە بە تایبەتی کە دەقەکە ناوی شیعری لە بنرێت و بە شێوازی دەقی شیعر نووسرابێت، بەڵام لە ڕاستیدا جیاوازییەکی زۆر هەیە لە نیوان ئەو دووانەدا، چونکە شیعر خاوەنی چەند بنەماو مەرجێکی زمانەوانی و داڕشتن و هەڵبژاردن و دەربڕینە،؛ ئەگەر وا نەبووایە ئەوا هەموو کەسێك قسە دەکات و دەتوانێت بنووسێت، جا گەر هەموو نووسینێك گەر ویستمان لە بوو ناوی شیعری لە بنیین ئەوا گێژەلاوژەو فەوزا لە دنیای شیعرو ئەدەبیاتدا دروست دەبێت، وەك چۆن لەم زەمەنەدا هەندێك کەس تووشی هاتوون.

بۆ زیاتر روونکردنەوەی ئەم مەبەستە با بنوارینە لەم کۆپلەیە:

وەسیەتنامە:

گەر
مردم
بە کەواو
پانتۆڵەکەوە
بە خاکم
بسپێرن

هەندێك دەپرسن گەر ئەم وشانەی پێشوو گەر بە شێوەی رستەی ئاسایی بنووسین پەسەندتر نییە؟ چونکە لەو بڕگە بڕگەکردن و دابەشکردنی وشانەدا نە هونەرێکی تێدایە نە کێش وسەرواو ئیقاع دەدات بە دەستەواژەکە، تا مەرکی شیعری لە بنیشێت. بۆ نموونە مرۆڤەکان وەسیەتی جۆراوجۆر دەکەن لە ژیانیاندا، لە پیرەژنی نەخوێندەوارم بیستووە کە لە نەوەکانی تووە بووە گوتویەتی وەسیەت بێت کە مردم دەمەونخون بمنێژن. کە لێیان پرسیوە بۆچی؟ گوتوویەتی بە ئەوەی لەوە خەم و زووخاوتان لە گۆرووم بیتەدەر، لێرەدا دەکرێ بڵێین ئەو پیرەژنەش شاعیر بووە؟ کە ماناو داڕشتنەکەشی زۆر لە وەسیەتنامەکەی شاعیرەکەمان بەهێزترە کە تیایدا دەڵێت: (گەر مردم بە کەواو پانتۆڵەکەوە بە خاکم بسپێرن).

یان لەشوێنێکی تردا روو دەکاتە کچەکەی و دەڵێت گەر مەولەوی رەمیش سەما بکات دەیکوژن. ئەمە نە سەناتەیەو نە بروسکە شیعرو نە هایکو، بەڵکو ئامۆژگارییەکی ئاسایی ئاخاوتنی رۆژانەیەو نازانم چ سیفەتێکی دەچێتەوە سەر شیعر؟ لەناو کەمەگا کلاسیکییەکانی رۆژهەلاتدا نێك

س□ما ب□□كو ز□ر شتى تر ق□د□غ□و بق□ي□ ئيتر □ئ□و□ شتان□كى زانراو و ب□□گ□ن□ويست□و چ هون□ر□كى ت□داي□ دووبار□كردن□و□ى واقيع و ناونانى ب□ شيعر نازانم! ئايا شيعر ه□ر خ□م □يزكردن □ و ك□□□ك□ كردنى حا□□تى ن□ر□نى و شكست□، يان داه□نان و ئيستاتيكاو هون□ر□كانى زمان ز□ر ديوى تر د□ب□خشن ب□ □ت□كست □ك ه□رگيز خو□ن□ر ل□ م□دلول و چ□ش□ى خو□ند□ن□و□يان ت□ر نابن□ت. ل□ راستيدا □ئ□م داه□نان و تاز□گ□ريي□ش گيان□، د□ب□ت شاعير خاو□نى ئ□و گيان□ داه□ن□رو تاز□گ□ر□ ب□ت و ب□زى ل□و وت□ كا□وكرچان□و□ ب□ت□و□ □ك د□در□ن□ □پا□ □ شيعر ب□ ناوى شيعر□و□، س□ر□نجام ئ□و حا□□ت□ نو□گ□ريان□ش د□گم□ن و دووبار□ نين، ب□□كو ئ□و□ ر□ش□ك و عام□ى شاعير□ك□كان□ □ك □ئ□و□ان□ى پ□ش خ□يان ك□پى د□ك□ن□و□ شت□كى ل□ □ زيادو ك□م د□ك□ن و د□يان□نوسن□و□و ناوى شيعرى ل□ د□ن□ن.
ل□م□ زياتر نام□و□□ت كات ب□ □ئ□م بابت□ت□ □ت□رخان بك□ين و ب□ □چ□ند نموون□ي□كى تر ك□تايى ب□م □باس د□ه□نين، ب□□ام ئ□مجار□ □من و□ك نيگاكردنى خ□م ب□ □ئ□و □ك□پلان□ ب□ □ش□وازى □ست□ى ئاسايى د□يانوسم ن□ك پ□گ□ب□گ□ و د□□ د□□ □چونك□ جگ□ □ل□ رست□ى خ□ب□رى ن□گ□تيڤ و ر□ژان□ زياتر هيچى تريان ت□دا نابينم و خا□يين ل□ □ف□نتازياو ميتاف□□و ئيستاتيك :

١- ب□ □مست□و□ □ل□دايك د□بين باو□□ناك□ن □پ□يامن□ر□كان د□زانن.
٢- ل□ ساردخان□دا مرگم ه□ل□د□ل□رز□ □ب□ خاكم بسپ□رن.
٣- جودابوون□و□ □ من و در□خت.
٤- سارد سارد بووي□و□ د□ستم ب□ت ناچى.

كت□ب\ ريشا□ى تي□ريى ر□مانى كوردى.. س□لاح ج□لال ع□بدو□ا

تو□ژين□و□..

[ب□ خو□ندن□و□ى ئ□م كت□ب□ كليكى ئ□ر□ بك□ن...]()

[SalahJalal_ReshaliMargDownload]()

لە قووڵایی خەمەکانەوە..
نەوزاد بەندی

لە سەمەرست مەمیان پرسی :
لەو ژیانە درێژەی کردووتە ،
لە چی پەشیمانیت ؟

* *.

ووتی : به تەنیشت خۆشییەکاندا بە خێرایی تێدەپەڕیم و خۆم لێ گێل ئەکردن .. کەچی بە سەردا خۆم هەڵئەدایە ناو ناخۆشییەکان و زۆرترین کات تیایاندا ئەمامەوە و ئەتلامەوە .

* *.

بە دیار ئەوانەوە تەمەنمان بەسەر ئەچێ کە نە ئەتوانین دڵیان خۆش بکەین و نە ئەتوانن دڵمان خۆش بکەن ..!

* *.

ئەو هەموو مەزرای قۆخ و هەرمێیە، نابینین و ..
بە دیار سێوێکی بن عەرزەوە ،
چاوەڕوانیی ئەمانها□□ ..

★ ★ ★

ئەو هەموو سوپەر مارکێتە ڕوناک و ڕەنگا و ڕەنگە ڕامانناکێشە ،
لە کوێرە فرۆشگایەکی گۆشەی کۆڵانەکا ،
تەمەن و بۆنی کەڵوو بەیەکتر ئەناسێنین ..
ئەڵێین : بەس نییە خوا ئەمەی داوە ؟

★ ★ ★

س□ر ز□مین□کی فراوان ئ□ت□ر□نین و ..
ل□ 150 م□تر□ دووجادا ،
70 سا□ ت□م□ن ئ□تو□نین□و□ ..
ئ□□□ین ب□رد له ج□ی خ□ی س□نگین□ ! ..
(شانازیی ب□و□و□ ئ□ک□ین ک□ ب□ردین) ..

★ ★ ★

ئ□و ه□موو □□ش□با و ه□ور□ ،
ل□ د□رگا و پ□نج□ر□کانمان ئ□د□ن ،
ل□گ□□یاندا گ□شت ناک□ین ب□ و□اتی باران ..
ناچین□ دید□نیی ئ□ست□ر□کان ..
گ□شت ناک□ین ب□ پ□د□شتی ن□رگز□جا□ ...،
ک□چ ناک□ین ب□ ناو ش□پ□ل□کانی د□ریا ..
و□ک م□خ□ک ، ل□ پارچه ز□وی□ی□ک چ□قیوین ،
ک□ ب□ت□ ک□لاو□ی خاشاک و ج□نگی ه□موو دنیا ..
ک□ مافیاکان ن□وت□ک□یان دزیو□ ..
ک□ ج□رد□کان خاک□ک□یان ب□خشیو□ ..
ک□ خ□ فر□ش□کان باسی س□رو□ریی□کانی خ□یانی ت□دا ئ□ک□ن ..

ک□□□گ□ی گ□لی.. شیعری\ ئیلهام مورادی

ب□رگ□ی ئ□و ه□موو ژان□ ناگرم
پا□مداو□ت□ ک□□□گ□ی گ□لی و
زانیاریی□کان د□ئا□□زک□نم
ز□م□ن ج□ختی ل□ ب□ختم ن□دا
ش□م□ند□ف□ری ت□م□ن د□ف□□ و ل□ ج□ی خ□م و□ستاوم
ت□ناگ□م ل□ خ□م
ل□ و□ستگ□کانی خ□یا□
ه□و□□د□م جوان بژیم
ئیتر فریای گ□□ان□و□ی برینی □ژاوی ت□م□ن ناک□وم

ب□ج□ما ل□ خ□م
ل□ گ□نجین□ی شاران
ئیتر ئاسمانی ت□م□ن □وو ل□ کزی
زانیاریی□کانم
د□مئا□□زک□نن و ل□م د□س□نن بیرکردن□و□.

ه□ورامان

ئیلهام مورادی

•